

Çam, O. (2024). Takının sanata dönüşümü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 101-105.

Kitap İncelemesi

Makale Geliş Tarihi: 12.03.2024

Makale Kabul Tarihi: 15.04.2024

**ZELİHA SARIKAYA HÜNEREL, TAKININ SANATA
DÖNÜŞÜMÜ (BİRİNCİ BASKI), ANKARA: İKSAD
PUBLISHING HOUSE, 2018, 121 SAYFA, ISBN: 978-605-7923-
95-0.**

Oğuz ÇAM*

Bu çalışma kapsamında “*Takının Sanata Dönüşümü*” isimli kitap incelenmiştir. Kitabın yazarı, Zeliha SARIKAYA HÜNEREL’dir. 121 sayfa uzunluğundaki kitap, sürükleyici ve tek solukta okunabilecek niteliktedir. Yalnız kitapta yazım ve anlam yönlerinden çeşitli hata ve eksiklikler görülmektedir. Çok sayıda görsel, kitabın kapsamını genişletip geliştirmiş, sanat ve tasarım konusundaki örnekler okuyucuların daha fazla bilgilendirilmesini sağlamıştır.

“Ön Söz”de takı tasarımıyla ilgili temel düşüncelere yer verilmiştir.

Böylece çalışmayla takı tasarımına yoğunlaşma, önemli ve yerinde bir karar olarak görülmüştür. “Giriş”te takılar ve takı sanatının toplumsal yaşayışta önemli bir yer ve potansiyele sahip olduğuna açıklık

* Bilim Uzmanı, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnanç Turizmi Bölümü, oguzcam911@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3222-3367.

Sarıkaya Hünerel, Z. (2018). *Takının Sanata Dönüşümü* (Birinci Baskı). Ankara: İksad Publishing House. ISBN: 978-605-7923-95-0.

Çam, O. (2024). Takının sanata dönüşümü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 101-105.

getirilmiştir. Ayrıca takıların, modaaya uyum, güzel görünmek, kültüre bağlı kalmak veya kültürün devamlılığını sağlamak gibi çeşitli amaçlar doğrultusunda kullanılabilceğine; genel olarak sanat kapsamında önemli bir kaynak olarak görülebileceğine değinilmiştir.

Kitabın birinci bölümünde “*sanat ve tasarım*” konusuna yer verilmiştir. Bu kapsamda sanat kavramının, yaşamakta ve değişmekte olan bir olgu olarak görüldüğüne, tarih boyunca farklı şekillerde değerlendirildiğine ve uzun bir geçmişe sahip olduğuna, türlü psikolojik ve sosyolojik etkileşimlerin ortaya çıkmasına imkân sağladığına yer verilmiştir. Ayrıca tasarım kavramının kreatiflik, parça-bütün ilişkisi, oran-orantı, denge ve uyumla olabildiğince yakın bir ilişkiye sahip olduğuna vurgu yapılmıştır.

Kitabın ikinci bölümünde “*el sanatları*” konusuna yer verilmiştir. Burada el sanatlarının üretimi ile ilgili çeşitli bilgiler verilir, takının yerine değinilmiş ve öneminden bahsedilmiştir. El sanatlarının toplumsal, kültürel ve ekonomik anlamda önem arz eden bir öge olduğuna, derin bir geçmişinin olduğuna ve nesilden nesile aktarıldığına vurgu yapılmıştır. El sanatları ürünlerinin sanat odaklı olduğu, beceri, yetenek ve çaba gerektirdiği için de üretiminin kısıtlı olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca el sanatları ürünlerinin gelir getirici üretimle ilgisi, üretim yoluyla tanıtılması, anlatılması, yaygınlaştırılması ve yaşatılmasının önemine açıklık getirilmiştir. Başka bir husus, el sanatlarında takının kayda değer bir yere ve büyük bir öneme sahip olduğuna değinilmesidir. Zira hem toplum içi hem de toplumlar arası iletişim ve etkileşimlerde bu durumu sıklıkla gözlemlemek mümkündür. Bu ürünlerin güzellik, etkileyicilik, korkuları yenmek, gizli güç ve kötülüklerden korunmak, uğur getirmek, yücelik ve saygınlık elde etmek, güç ve statü göstergesi olarak kullanmak, kültürel ve dini açılardan uygun veya önemli olarak görünmek gibi insan vücudunun tepesinden tırnağına kadar kullanım ağına sahip olduğu görülmüştür.

Kitabın üçüncü bölümünde “*takı tasarımı*” konusuna yer verilmiştir. Bu kapsamda takının tarihsel gelişiminden, takı tasarımının önem taşımasından, takı yapımında değerlendirilen araç ve gereçlerden bahsedilmiştir.

Takının varlığı insanoğlunun varoluşu kadar eski zamana dayanmaktadır. Zira insanların, varoluşlarından bu yana bedenlerinin türlü kısımlarını süslemek, sembolik anlam yüklemek, giysilerle

Çam, O. (2024). Takının sanata dönüşümü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 101-105.

kombinasyon oluşturmak, kötülük, kötü varlık ve kazalardan korunmak gibi amaçlarla objeleri değerlendirdikleri bilinmektedir. Böylece ortaya çıkan ilk sanat ürünlerinden biri, süsleme olmuş, bu noktada da takı ön plana çıkmıştır. İnsanların yaşamlarında önemli bir yer edinen ayrıca statü göstergesi ve kimlik temsili açısından bir ön fikir meydana getirebilen takının, tarihi süreç içerisinde çeşitli insani durum ve olaylardan etkilenecek gelişimini şekillendirdiği düşünülmektedir. Takılar yapıldığı tarihin izlerini, ortaya çıktığı toplumun bakış açısı ve anlayışını, kültürel, dinî, estetik ve modaya ilişkin değerleri aksettirmektedir. Hem geleneksel hem de modern yöntemler değerlendirilerek metal, seramik, taş, ip, boncuk, keçe, plastik gibi malzemelerden oluşturulabilen takıların özellikle teknolojinin gelişimiyle beraber yaygınlık ve çeşitlilik kazandığı düşünülmektedir. Böylece takılar el sanatları içerisinde daha iyi bir konuma ulaşmış, arz-talep hususunda da önemli bir gelişim kaydetmiştir. Bir başka husus, takı tasarımının önem taşımasıdır. Tasarımlar fiziki, ekonomik durum, yaş, cinsiyet, yer, zaman, moda, dini yapı, kültürel yapı, kombinasyon ve şıklık, göz zevkine hitap gibi çeşitli etkenler göz önünde bulundurularak üretilip geliştirilmekte, çeşitlendirilmekte ve geçmişten günümüze önem taşıyan bir ürün olarak görülmektedir. İnsanlar özellikle kadınlar tarafından önemli bir konu olarak görülebilen takı tasarımında kaliteli ve doğru malzemelerin kullanılması önemlidir. Bu noktada doğru tercih, tedarik ve değerlendirmeye dikkat edilmesinde bir yarar vardır. Tarzların yansıtılmasına yardımcı olan takı tasarımları insanlar arasında fark oluşturabilmektedir. Ayrıca takı tasarımları insanlarda mutlu, huzurlu, faydalı olduğunu hissetme duygularının aralanmasına zemin hazırlamaktadır. Bu tür etmenler takı tasarımının önem taşıdığına işaret etmektedir.

Değer arz eden başka bir husus, takı yapımında değerlendirilen araç ve gereçlerdir. Yapımda mezura/cetvel, naylon uçlu pense, yuvarlak uçlu pense, çakmak/makas, iğne, tığ, şiş, silikon tabancası, yan keski, kargaburun gibi araçların; boncuk, bit, halka, kolye kapama aparatı, sıırım (deri ip), mumlu ip, misina, zincir, bakır tel, naylon iplik, döküm uç sallantıları, metal uç sallantıları gibi gereçler değerlendirilmiştir.

Kitabın dördüncü bölümünde “günümüzde en çok yapılan takı teknikleri”ne yer verilmiştir. Bu kapsamda keçeden, nakış teknikleriyle, delica boncuktan yapılan takılar ile iğne oyası takılardan bahsedilmiştir. Keçeler genellikle süs eşyalarında değerlendirilmekte, son zamanlarda

Çam, O. (2024). Takının sanata dönüşümü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 101-105.

doğal malzemeye olan ilginin artmasından dolayı tercih düzeyi artış göstermektedir. Keçeden çok farklı takı ürünleri tasarlanmıştır. Keçe takı yapımında keçe iğnesi, üç ve yedi iğneli keçe makineleri, tek iğneli keçe iğnesi, keçe fırçası ve sünger, keçe yünleri, hazır keçeler (ince ve kalın keçeler) gibi çeşitli gereçler kullanılmaktadır. Ayrıca keçelerden yapılan takı örneklerine yer verilmiştir. Bugün basit nakış iğnelerinin son zamanlarda takı yapımında birden fazla alan içerisinde yoğun ölçüde değerlendirildiğine dikkat çekilmiştir. Nakış tekniklerinde, yüzük ve küpe aparatları, kumaşlar, deriler, zincirler, kasnaklar, halkalar, keçeler, klipsler, bileklikler, broş iğneleri, işleme iplikleri, çerçevesiz kolye uçları vb. malzeme kullanılabilir. Nakış teknikleriyle yapılan takılardan Brezilya nakışından (rokoko) takılar, etamin işlemeli takılar ile bezeme tekniğiyle yapılan takılar üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca bu konularda çok sayıda örnek verilmiş, Rokoko tekniğinin en fazla değerlendirilen düğüm işleme tekniklerinden biri olduğu üzerinde durulmuştur. Bu tekniğin iğneye ipliğin dolanması ve aynı biçimde kumaşa batırılmasıyla gerçekleştirilen bürüm, burgu formunda iyi bir sanatın oluşturulmasını sağladığına değinilmiştir. Etaminin, seyrek dokunulu sert bir kumaş, bir başka deyişle de bu kumaşın üstüne uygulanan çarpı işlemi tekniği olduğu ifade edilmiştir. Etamin kumaşının seyrek ve sık oluşu, işlenen motiflerin küçük veya büyük oluşuna etki etmektedir. Takının yüzeyine boncukları işleyip tutturmaya bezeme tekniği denmektedir. Bu teknik sayesinde giyim ve modada estetik güzellik, görsel bir haz elde edilmeye çalışılmaktadır. Delica boncukları, Japonya'dan getirilen boncuklardır. Bu renk ve boyutları birbiriyle özdeş boncuklarla fazla sayıda takı tasarlanmaktadır. Kaplamalı janjanlı, mat janjanlı, janjanlı parlak, parlak, mat ve sedefli gibi çeşitli delica boncuklarıyla farklı şablon kullanılmakta, uygun yazılım programlarından da yararlanılmaktadır. Delica boncuklardan yapılan farklı tasarımlara ilişkin örnekler gösterilmiştir.

Oyalar özellikle geleneksel giyim-kuşamın değerli bir parçası olarak görülmekte; iğne oyaları, broş, kolye, küpe, yüzük gibi takıların yapılmasında kullanılmaktadır.

Kitabın “sonuç” kısmında takıların kreatif kabiliyet ve beceriler sayesinde birey ve toplumun karakterini aksettirecek biçimde tarihi süreç içerisinde bir sanata dönüştüğünden aynı zamanda el sanatlarında ve toplum kültüründe daha iyi bir konuma ulaştığından bahsedilmiştir. Halk

Çam, O. (2024). Takının sanata dönüşümü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (12), 101-105.

eğitim merkezi, belediye, dernek gibi kurum ve kuruluşların takı tasarım kursları düzenlediği, böylece insanların el becerilerini daha fazla geliştirebildikleri, ekonomik ve sosyal gelişim anlamında önem taşıdıklarına vurgu yapılmıştır. Kitabın “*kaynakça*” kısmında yararlanılan kaynaklar verilirken bazılarının bilgilerinde eksiklik veya hata olduğu göze çarpmıştır. Ayrıca bilimsel kaynak sayısı, internet kaynaklarına nazaran çok daha azdır. ‘Pinterest’ isimli internet kaynağı yoğun şekilde kullanılmıştır. Bu durum kaynak çeşitliliği ve özgünlük açısından olumsuz yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmacı yedi kaynak kişiden de yararlanmıştır.

Kitap, yazarın özgeçmişi ile son bulmaktadır. Özgeçmiş, yazarın sanat ve tasarım konularında önemli bilgi ve deneyimlere sahip olduğunu düşündürmekte, *Zeliha SARIKAYA HÜNEREL*, eseriyle sosyal bilimler literatürüne katkı sağlamaktadır.